

רשת
שיעורי
תורה

היכלי תורה

ערש"ק פרשת נח ב השון תשס"ט ♦ דף היומי בבלי: קידושין כג ירושלמי: גזיר ז

קין כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם

ברש"י: לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל

דבר זה צריך ביאור, מאחר שהיו בידם העבירות החמורות של עבודה זרה וגילוי עריות, כמו שפירש רש"י לעיל בפסוק 'ותשחת הארץ', למה דווקא גזל היה זה שעליו נחתם גזר דינם.

והנה בפסוק 'ויזכור אלקים את נח וגו'', פירש רש"י, זה השם מדת הדין הוא, ונהפכה למדת רחמים על ידי תפלת הצדיקים. ורשעתן של רשעים הופכת מדת רחמים למדת הדין, שנאמר, 'וירא ה' כי רבה רעת האדם וגו'', ויאמר ה' אמחה את האדם וגו'', והוא שם של מדת רחמים. למדים אנו מדברי רש"י, כי אף לאחר שהרשיע דור המבול במדה המחייבת אותם בעונש, היה בכחה ובידה של מדת הרחמים לעכב בעד העונש ולגונן עליהם, אלא שהוסיפו להרשיע עד שנהפכה מדת הרחמים גם היא למדת הדין, ורק אז יכול היה המבול לבא. וצריך להבין, אם היה בכחה של מדת הרחמים ללמד זכות על דור המבול, וגם לאחר שהרבו לפשוע ולמרוד הליצה עליהם טוב, מה טיבה של הרשעות שגרמה למדת הרחמים עצמה ליהפך למדת הדין.

ונראה על פי מה שאמרו חז"ל (שבת קנ"ב) כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים, וכל שאינו מרחם על הבריות, אין מרחמין עליו מן השמים. והיינו, שמדותיו של הקדוש ברוך הוא להתנהג עם בריותיו מדה כנגד מדה. כאשר אדם מתנהג עם הבריות ברחמנות, הוא מעורר את מדת הרחמים של מעלה, ויש בכחה ללמד עליו סניגוריה שיקלו בדינו וינהגו אתו לפנים משורת הדין.

חטאיהם של דור המבול שהיו עבודה זרה וגילוי עריות, אף על פי שעבירות אלו הן חמורות שבחמורות, אם היתה בידם זכות שהיו גומלי חסדים, לא יכלה מדת הדין לפגוע בהם על חטאיהם, מחמת הסניגוריה שלימדה עליהם מדת הרחמים, שראוי לנהוג עמהם ברחמים באותה מדה ובאותו שיעור שנוהגים הם עם חבריהם. כאשר הוסיפו לחטוא גם בגזל, הרי אותה מדה עצמה שמנעה מלדון אותם לפי עוצם חטאם, היא זו שלמדה עליהם כעת קטיגוריה, שראוי לנהוג אתם בכל חומר הדין על העבודה זרה וגילוי העריות שבידם.

זו כוונת רש"י לא נחתם גזר דינם היינו, להעניש על העבודה זרה וגילוי העריות אלא על הגזל, שעוון גזל שבידם הביא לידי חיתום גזר הדין.

ע"פ יעלת חן

נושאי הדף בעלון

תפילין על ידו שהתייבשה.....קידושין כג

סומא, אם עולה לתורה.....קידושין כד

הכנסת הגט כולו ביד האשה, ופיל אם צריך להכנס לתוך הכלי.....קידושין כה

קניית דירה לפני הרישום בטאבו.....קידושין כו

שפיכת מים בשבת סמוך לעשבים.....קידושין כז

זכו בשדה זו לפלוני.....קידושין כח

כותבים שטר למוכר בלא דעת לוקח.....קידושין כט

מכר לו עשר שדות בעשר במדינות.....קידושין כ

מה משיביעים את הסוטה.....קידושין כא

חיוב האב והאם בתשלום הוצאות הנישואין.....קידושין כב

עטיפת טלית על הראש קודם נישואין.....קידושין כג

כפתור ופרח.....עמוד 5

תפילין על ידו שהתייבשה

בסוגיין מבואר שיבשה גפה של עוף, נחשב כמחוסר איבר. כתב הרשב"א (ד"ה יבשה גפה) בשם הראב"ד אע"פ שעדיין מחובר בגופו מחוסר אבר מיקרי, כיון שכל כחו של עוף בכנפיו, ויבשו.

בשו"ת אבני נזר (או"ח סי' א) נשאל בדבר האיש שידו השמאלית אחזתה רוח [שקורין לופט] ואין לו בה שום הרגש מעקיצת מחט, והרופאים אמרו נואש למחלתו, מה יעשה בהנחת תפילין. ואם אפשר להוכיח מסוגיין שיד שיבשה, הרי היא כאילו האיבר חסר, או שמא רק בעוף שכל כוחו בגפיו, כשיש בו יובש הרי הוא כחסר, משא"כ באדם שאין כל כוחו בידיו, אי"ז מחוסר איבר.

והשיב, פשוט לי שדוקא בעוף הדין כן משום ששמו על שם עפיפה כדכתיב 'ועוף יעופף', אבל באדם אין זה נקרא מחוסר איבר.

אמנם אם הגיעה היד לכלל יבשות שאף אם היה תנקה אינה מוציאה טיפת דם, הרי היא כמי שאינה, משום שסופה להיחסר לגמרי. וכל שלא הגיע לגדר זה, יניח תפילין בשמאל ככל אדם.

בשו"ת קנאת סופרים (השמטות לשנות חיים סי' נא) דן בעניין זה הגר"ש קלוגר וכתב שאם היד עומדת לקציצה, ודאי דינו כאין לו יד זאת כלל, אך אם היד לא עומדת לקציצה אף שאין ביד כל הרגשה ואינה אלא כחומר בלבד שתלויה על גופו, יניח עליה תפילין, ולא איכפת לי מה שאין בה כוח. וביאר שאף אם נחשב זאת מום, כמבואר בסוגיין שדבר זה בעוף הוא מום, מ"מ גם בעל מום חייב בתפילין, וכל שהיד קיימת ואינה עומדת לקציצה יניח עליה התפילין.

ועיין עוד בגליוני הש"ס (בסוגיין), במתורתן של ראשונים (בסוגיין), ובארחות חיים (ספינקא, סי' כז סק"א) מה שכתבו וציינו בעניין זה.

ראיה נוספת כתב בגליוני הש"ס (סוף ח"א, דף קסג טור ג) להביא מסוגיין, לנידון הפוסקים על פירות וענפים מאילן שיבש, אם הם נחשבים כמחובר, ויש בקצירתם איסור קוצר, או שמא כיון שהאילן יבש אינם בגדר מחוברים, (עיין אגלי טל קוצר אות י).

והביא להוכיח ממה שאמרו בסוגיין שאם יבשה גפה של עוף, נחשב כמחוסר איבר. ויש ללמוד מכך שאין איסור קוצר בתלישת אילן וענף שהתייבש, כיון שאינו מחובר.

אולם הביא שבירושלמי (יומא פ"ב ה"ג) מבואר שמי שיבשה זרועו אינו נחשב אפילו בעל מום, ולפי"ז גם אילן שהתייבש אינו כתלוש.

וכתב לבאר שבירושלמי (שם) מדובר שלא יבשה היד ממש, שהרי מבואר שם שעדיין יכול היה להקטיר בה. ולפי"ז במקום שהתייבש לגמרי, לא יהיה איסור קוצר

לתרומות והנצחות ניתן לפנות ל- 02-9914478

סומא, אם עולה לתורה

מחלוקת גדולה ישנה בין הראשונים אם סומא עולה לתורה, בב"י (או"ח סי' קמא) לאחר שהביא ודן בדיעותם פסק שאינו עולה לתורה. וכך כתב גם בשו"ע (או"ח סי' קלט ס"ג), סומא אינו קורא, לפי שאסור לקרות אפי' אות אחת שלא מן הכתב.

אך ברמ"א (שם) כתב בשם מהרי"ל שעכשיו קורא סומא, כמו שאנו מקרין בתורה לע"ה. ובמשנ"ב (ס"ק יג) הביא שכך נהגו להקל, אך בפרשת זכור ופרה נכון שלא לקרותן לכתחילה.

והנה בשו"ת משאת בנימין (סי' סב) הביא דברי הבית יוסף שהחמיר בזה וכתב, אני אמרתי אף אם רוח המושל יעלה עליך מקומך אל תנח, כי לעולם לא יזנח, ומימות אבי זנוח התורה בקרן זויות מונח, כל הרוצה יבא ויטול ומצוה אחת לא יבטל, כי זה עתה לעת זקנתי חשכו הרואות בארובות, ותכהנה עיני מראות, ולפי אשר עלתה במחשבה של הרב ז"ל יגרשני מלהסתפח בנחלת ה' ותורת אמת חיי עולם, לבלתי אחשב במספר המנויין לעלות.

לכן אמרתי וגמרתי בלבי חלילה לי מלעזוב את דרך עץ החיים ומלאחוז בענפיה, אהבתי זאת התעודה מימי קדם קדמתה, משפטה ודתה, וגם לעת זקנתי בל אשליכה, ובה אתהלכה, ואפתח בדבר הלכה, לראות על מה עשה לי הרב ככה. והנה אשא עיני אל ההרים הרמים גבעות עולם ואצא לעזרת השם בגבורים, אוכיחה ואערכה דברי אברר דבריהם כשמלה, אתיצבה ואדברה בעדותיך נגד מלכים ולא אבוש, ובטרם כל, אציע ואביא דעות המחברים איש איש על דגלו באותות כפי אשר מצאתי בחיבוריהם קמאי ובתראי הללו אוסרין והללו מתירין, ואסדרם מערכה מול מערכה ומתוך אלו שתי המערכות תסתיים שמעתתא ויצא לנו הדין דין אמת בע"ה.

בתשובתו האריך בדברי הראשונים בזה, ובסברתם שמי שאינו יודע לקרות שלא יעלה בתורה. וכתב, שאף לסברתם שהעולה לתורה חייב לקרוא בנחת עם הש"ץ, למה לא יעלה גם מי שאינו יודע לקרות, ויברך ויענה בע"פ מלה במלה אחר הש"ץ, ואין לחשוש בזה משום שדברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרם על פה, שהרי הלכה בכל מקום שהשומע כעונה, ומאחר ששומע העולה מפי הש"ץ הקורא מתוך הספר והוא עונה אחריו חשוב כעונה מתוך הספר.

וביאר, שאין לומר שמא לא אמרו שומע כעונה אלא בראוי לקרוא שאז אין הקריאה מעכבת בו, אבל מי שאינו יכול לקרוא הקריאה מעכבת בו ואין בו הדין של שומע כעונה, וכמו שאמרו כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו כו'. שדבר זה לא אומרים אלא בדבר שהוא מדאורייתא כגון מנחות וחליצה, אבל קריאה שאינה אלא מזדבנן לא אומרים שאם אין ראוי מעכב, וכן פסקו כל הפוסקים לגבי היה עומד בתפילה ושומע דבר קדושה כגון קדושה ומודים, שמפסיק ושומע והרי הוא כעונה, ואע"ג שבשעת התפילה אינו ראוי לענות.

מטעמים אלו ומסברות נוספות כתב להתיר לסומא לעלות לתורה ולקרוא בע"פ יחד עם הש"ץ, והוכיח שכך גם רוב מנין ובנין של הפוסקים להתיר והלכה כמותם, וכן כך רוב דעות האחרונים, ואנו הרי פוסקים כאחרונים.

יום ראשון ד השון

קידושין כה

הכנסת הגט כולו ביד האשה, ופיל אם צריך להכנס לתוך הכלי

בנתיבות המשפט (סי' רסח ביאורים סק"ב) כתב שקנין יד לא גרע מקנין חצר, וכמו שחצר קונה לאדם כמו"כ יד קונה, אולם צריך שיהיה כל החפץ מונח בחלל ידו ואז היד היא כחצירו וקונה מדין קנין חצר, אבל אם תופס רק מקצתו בידו והשאר מונח חוץ לחלל ידו, לא קנה. שהרי גם בחצירו כשמונח מקצת חוץ לחצירו לא קנה, ולכן גם בידו כשיוצא מחוץ ליד אינו קונה מטעם ידו, רק יכול לקנות מטעם הגבהה, ובהגבהה צריך שיגביה שלשה טפחים דוקא.

ומבואר כן גם במקנה בסוגיין (תוס' ד"ה א"נ), ובדרוש וחידוש **לרעק"א** (פסחים מערכה ה אות ז), ועוד אחרונים, שבקנין יד צריך שיהא כל החפץ בידו ובלא זה לא קנה.

לפי זה, כתבו **הגרעק"א** (בשו"ת מהדו"ק סי' רכב אות כג) ו**התורת גיטין (סי' קלט סט"ו)** שבנתינת גט ליד האשה בעל כורחה, יש להזהר שיהיה כל הגט מונח בתוך ידה, שמכיון שאינה מתכוונת לקנותו, אם אינו נמצא כולו בתוך ידה, לא זכתה בו.

אך **בשו"ת אבני נזר** (אבה"ע סי' קס אות ד) כתב לחלוק על דבריהם, והוכיח ממה שאמרו בסוגיין שכדי לקנות פיל יש להניח תחתיו ארבעה כלים, ומניחם תחת רגליו ואף שגופו וראשו בולטין חוץ מרוחב הכלים הרי הוא קונה, ומוכרח שאין צורך שכל הפיל יהא בתוך הכלים, ואין לפרש כגון שהכלים רחבים עד שכל גופו בתוך הכלים, שאם תאמר כן למה אמרה הגמ' ד' כלים, מכיון שצריך שיהיו רחבים ככל גוף הפיל שהרי צריך שכל הפיל יכנס לתוכו, א"כ באופן זה גם בכלי אחד יכול לקנות שיכנס כל הפיל לתוכו, אלא ודאי שא"צ כלים רק לרוחב הרגלים ונחשב באופן זה כאילו כל הפיל מונח בכלים, כיון שכל סמיכת הפיל על הרגלים והרגלים בתוך הכלים, ואין לפיל הנחה אחרת רק בתוך הכלים, וא"כ גם כשחצי החפץ מונח על היד, וחציו מחוץ לידו גבוה שלש מן הארץ, כיון שכל סמיכת החפץ על ידו ואין לו מקום אחר נחשב מונח בחצירו.

ולמעשה כתב האבנ"ז שכוון שהמקנה והרעק"א כתבו שלקנין יד צריך שכל החפץ יהא בתוך ידו, הוא מבטל דעתו, וביאר שכנראה דעתם גם בנוגע לפיל שמדובר שהכלים שממלאים את כל רוחב הפיל. ועיין בהערת המגיה (אבנ"ז שם) שהקשה על ראייתו, ששם מדובר בקנין הגבהה, ולכן לא צריך שהפיל יהא כולו בתוך הכלים, כמבואר בנתי"מ.

ומ"מ בגט המנהג הוא כמו שכתב בספר **גט מקושר** (בולא, סי' פה אות כא), שהרב המסדר לוקח את הגט משתי זוויותיו באלכסון והכתב מבחוץ, ומוסרו כך לידי הבעל המגרש, ומזהירו שלא יתן הגט עד שיאמרו לו, והאשה פותחת ידה במקביל מתחת ידי הבעל, וכשמסיים הבעל לומר הרי זה גיטך וכו', זורקו אל תוך ידה, והיא קומצת ידה וסוגרת אותן כשהגט ברובו בתוכן.

ובשו"ת חלקת יואב (אבה"ע סי' יג) הביא דברי **הגרעק"א** הנ"ל, וכתב שלענין הלכה למעשה אין לחוש לסברת **הגרע"א** להחמיר כשקצת מן הגט יוצא מידה, שמכיון שהגביהה את הגט, אין לחוש למה שיוצא קצת ממנו כיון שעכ"פ רובו בידה. וכ"כ **בשו"ת שערי דעה** (ח"א סי' קיב).

וע"ע **בפתחי תשובה** (אבה"ע ז' סי' קלט סק"ד) שהביא דברי התורת גיטין והגרע"א הנ"ל. וכתב שאף שהגרע"א ציוה להזהר בזה, צ"ע בגלילות אלו שמכמה דורות לא נזהרו בזה, אפשר שיש לחוש משום הוצאת לעז על גיטין הראשונים.

יום שני ה השון

קידושין כו

קניית דירה לפני הרישום בטאבו

בסוגיין מבואר שקרקע נקנית בכסף, במקום שאין כותבים את השטר, אבל במקום שכותבים את השטר לא קנה עד שיכתוב שטר.

בפוסקים דנו אם בזמן הזה שהמנהג שבקניין קרקע, מלבד השטר המכירה שבין הקונה למוכר, כותבים ורושמים את המכירה בספרי המדינה [טאבעלע, טאבו], אם כל עוד לא רשמו זאת יוכלו לחזור בהם מהמכירה.

במשפט שלום למהרש"ם (סי' קצ ס"ו) כתב, בדין טאבילאציע הנהוג בזמן הזה, אף שנהגו בכך מכל מקום אם כתב השטר בלשון המוכח שנתרצו שניהם שיהא שטר זה מועיל, יש לסמוך שמועיל, וגם בשטר בלשון ישראל סמך דעתו על זה, ובפרט בקהילות קטנות אשר הדת בתוקפו, ויען שראיתי למי שמפקפק בדבר לענין חמץ, לכן כתבתי זאת.

אולם **בערוך השולחן** (ח"מ סי' קצ) מבואר שהעיקר הוא השטר הנעשה בערכאות.

בשו"ת חלקת יעקב (ח"מ סי' יג) הביא דבריהם, וכתב שיותר נראה דברי **המהרש"ם**, ובכל אופן עכ"פ יהיה חייב במי שפרע, כמבואר **בפ"ת** (ח"מ סי' רד סק"ב) בשם רוב הפוסקים, א"כ ממילא אין לחפש אחר זכותו של הלוקח לפטרו מן המקח, ולחייבו במי שפרע.

שפיכת מים בשבת סמוך לעשבים

בשו"ע (או"ח סי' שלו ס"ג) מבואר שאסור לשפוך בשבת מים על גבי עשבים, משום שמשקים אותם.

ובקצור שו"ע (סי' פ סכ"ח) כתב, השופך משקים במקום שהקרקע מצמחת חייב משום זורע, שהרי המשקה גורמת שתצמח הקרקע.

מלשונו כתב לדייק **בשערים המצויינים בהלכה** (שם ס"ק כח) שאף אם אין בקרקע עשבים, כל שהקרקע מצמחת אסור לשפוך שם מים. אך הביא שבפוסקים לא משמע כך, **ובכף החיים** (שם ס"ג) כתב שכל שאין נראים עשבים, ואינו מתכוון לשפוך מים כדי שיגדלו עשבים אין איסור בזה.

ובדעת תורה (שם) כתב שאף אם יש בקרקע עשבים, כל שאינו שופך את המים כנגדם אלא סמוך להם, אין איסור בכך. ויסוד דבריו מהמבואר בסוגיין שעיקר היניקה בעשבים אינם מהצד אלא כנגדם, ולכן אפילו בתוך ג' טפחים מהעשבים מותר.

וכתב שהעיר לו חכם אחד שלפי זה באילנות ששיעור ניקתם ט"ז אמה, אסור לשפוך מים בשבת תוך ט"ז אמה מהם, וכיוצא בזה העיר באמרי יושר (סי' לג).

לרישום ועדכון שיעורי תורה

ניתן לשלוח פקס ל: 03-543-5757

זכו בשדה זו לפלוני

האומר זכו בשדה זו לפלוני וכתבו לו את השטר והחזיק הזוכה לו בקרקע, יכול הנותן לחזור בו בשטר עד שיגיע ליד בעל המתנה, אע"פ שאינו יכול לחזור במתנה עצמה.

אמר להם זכו לו בשדה על מנת שתכתבו לו את השטר או על מנת שתתנו לו מאתים זוז, אע"פ שהחזיקו בשדה יכול לחזור בו שלא יכתבו לו שטר או שלא יתנו לו מאתים זוז ותבטל גם המתנה. ואפילו כתבו לו השטר, כל זמן שלא מסרוהו בידו, אם מיחה בהם מלמסרו לו בטלה המתנה. וה"ה בשנים שעשו קנין שישאו זה את זה, ואמרו על מנת שיכתבו השטרות, ואחר כך חזר האחד קודם כתיבת השטרות ומוחה בכתיבת השטר, נתבטל הקנין הואיל ואמרו ע"מ שיכתבו השטרות.

כותבים שטר למוכר בלא דעת לוקח

כותבין שטר למוכר אע"פ שאין הלוקח עמו, ודוקא כשהקנה לו השדה מיד בקנין או העיד על עצמו שכבר קנה באחד מדרכי הקניה, וצריך שיהיו מכירים שזהו המוכר. אבל אין כותבין שטר ללוקח אלא מדעת המוכר.

מכר לו עשר שדות בעשר במדינות

המוכר לחבירו עשר שדות בעשר מדינות כיון שהחזיק באחד מהם קנה כולם, ואפ"י היתה אחד מהם הר גבוה והשנית מצולה שאין תשמיש של זו כתשמיש של זו, אעפ"כ כיון שהחזיק באחת קנה השאר. בד"א, שנתן דמי כולם אבל אם לא נתן דמי כולם לא קנה אלא כנגד מעותיו. לפיכך אם היו הכל במתנה, קנה כולם. ויש חולקין במתנה. והוא הדין בעשרה בתים, או בית ושדה, דינן כעשרה שדות. וכן בשכירות כיון שהחזיק באחד מהן קנה הכל אפילו לא נתן דמים.

מה משביעים את הסוטה

יש לבעל לגלגל עליה בשבועה, שלא זינתה עם איש זה שקינא לה בו ולא עם איש אחר, ושלא זינתה תחתיו משנתארסה קודם שתנשא, ולא אחר שנשאת.

אבל אינו מגלגל עליה שלא זינתה קודם האירוסין, ולא אחר שגירשה אם גירשה והחזירה שאם זינתה בעת זה לא תאסר עליו, וכל שתבעל ולא תהיה אסורה לו אינו מתנה עמה.

לפיכך אם כנס יבמתו, אינו מגלגל עליה שלא זינתה כשהיתה שומרת יבם, אבל מגלגל עליה שלא זינתה תחת אחיו שאם זינתה תחת אחיו הרי זו אסורה עליו, וכן אם גירשה והחזירה מגלגל עליה שלא זינתה תחתיו בנישואין הראשונים.

וכן יש לו לגלגל עליה בלהבא שלא תזנה תחתיו, ושלא תזנה אחר שיחזירה אם יגרש ויחזיר, לפיכך כשתזנה להבא מים בודקין אותה ויארעו לה אותן המאורעות, לכך נאמר אמן אמן, אמן מאיש זה אמן מאיש אחר, אמן נשואה אמן ארוסה, אמן לשעבר אמן להבא.

חיוב האב והאם בתשלום הוצאות הנישואין

בראב"ן (שו"ת בסוף הספר דף קמט:) כתב לבאר שחיוב האב להשיא אשה לבנו, היינו לעסוק בזווג ולתת לו ממון, וכמו שאמרה הגמ' (לקמן ל:) קחו לבניכם נשים, וכן אמרו (כתובות קב.) כמה אתה נותן לבנך כך וכך.

כיוצא בזה הביא **ברוח חיים** (סי' כז אות ג) מספר **לב מבין** (תלמוד תורה דף ז), שהוכיח מהרבה אחרונים שחיוב האב להשיא את בנו, הוא מממונו.

במהרי"ט (יו"ד סי' כז) כתב, הדבר ידוע שנישואי הבן מצוה המוטלת על האב היא וכמו שאמרו בקדושין (ל:) מהפסוק 'קחו לבניכם נשים', וכשדרך בני העיר שהחתן נותן תכשיטין לכלה, מצוה על האב ליתן, כמו שמצוה על האב לתת נדוניה לבתו בכדי שירצו לישא אותה, ולומדים זאת מהפסוק הזה עצמו שכתב 'ואת בנותיכם תנו לאנשים', וכיון שמוטל עליו לקיים המצוה בגופו ובממונו הרי עליו גם מוטלת החובה לבקש לו את זיווגו, מנוח אשר ייטב לו.

וברוח חיים (אות ג) הביא מהלב מבין (תלמוד תורה דף ז), שהוכיח מהרבה אחרונים שחיוב האב להשיא את בנו הוא מממונו.

ובהגהות עזר מקודש (שם ס"א) כתב שגם אם הבן אינו סמוך על שולחן אביו מחויב אביו להשיאו, ורק בזיווג שני אין האב מחויב.

אמנם **באז נדברו** (ח"ט סי' נא) כתב שכל זה כשיש לאב ממון בשביל לחתן את בנו, אבל אם אין לו ממון בכדי להשיא את בנו אינו מחויב להיכנס לחובות בשביל זה.

עוד דנו הפוסקים אם האב חייב לתת מממונו עבור נשואי בתו, כשיש לה כסף. **בשו"ת בית דוד** (יעיש, סי' עה) כתב שחייב האב להשיאה מכספו. אך **בשו"ת דבר משה** (ח"א סי' מה) כתב שהאב פטור להשיאה מכספו, כיון שיש לה בכדי להשיא את עצמה.

ברם כתב **בלב מבין** (שם) שלא נחלקו אלא בבתו אם האב חייב להשיא אותה כשיש לה כסף בעצמה, אבל בבנו חייב הוא להשיאו אף אם יש לו לבן להשיא את עצמו, כיון שחיוב האב להשיא את בנו מממונו הוא יותר ברור מחיובו להשיא את בתו.

כל זה בנוגע לחיוב האב. ובנוגע לחיוב האם בהוצאות תשלום הנישואין כתב **בבני אהובה** (אישות פ"כ ה"א) לתלות זאת במחלוקת הפוסקים (שו"ע אהע"ז סי' קיג ס"א בהגה) אם נותנים לבת לצורך נישואיה מנכסי האם שנפללו לפני יורשים. ולהלכה, אין נותנים לבת פרנסת נישואין מנכסי ירושת האם, וממילא הוא הדין האם בחייה אינה צריכה לתת מכספה לצורך נישואי בתה.

אמנם **במעשה רוקח** (רמב"ם שם) כתב, שלפי הטעם האמור בגמ' שצריך האב ליתן לבתו לנדונייתה למלבושיה, כי היכי דקפצו עלה אינשי, נראה שאם אין לאב נכסים ויש לאם, הרי היא חייבת להשיאה מממונה, וכל מחלוקת הפוסקים אינה אלא אם מפרנסים את הבת לאחר מיתת אמה, אבל בחייה כשאין לאב ממון כדי להשיאה, מחויבת האם בזה.

זכין לאדם שלא בפניו

'ויאמר אחיה ואמה' פירש"י בתואל היכן היה, הוא היה רוצה לעכב שנתן סם המות בקערה ורצה להמיתו ובא מלאך והמיתו. וצ"ב למה רצה בתואל להרוג אליעזר. וכתב בספה"ק קדושת לוי, דקיימ"ל (גיטין סד). האומר לשלוחו צא וקדש לי אשה סתם ומת השליח אסור בכל הנשים שבעולם, שעל כל אשה ואשה יש להסתפק שמא זו קרובת ארוסתו, לכן רצה להרגו, לפי שהוא השליח כדי שיצחק יהא אסור בכל הנשים שבעולם עכ"ל. ולכאורה למה לא חשש גם אברהם ע"ז. וי"ל דזכיה מטעם שליחות, וקיי"ל זכין לאדם שלא בפניו, ואם אליעזר היה מת באמצע הדרך, איגלאי מילתא למפרע דלא היה השליחות זכות אלא חוב, כי יהיה אסור בכל הנשים שבעולם, ולא חלו השליחות ולא נאסר בכל הנשים שבעולם.

(ויחי יוסף, חיי שרה)

הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו

'ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי וכו' ועשית בגדי קדש לאהרן אחיך לכבוד ולתפארת' (שמות כח א-ב) נ"ל עפ"י מ"ש הרמב"ן דע"ד הפשוט לכבוד ולתפארת להתפאר בהם כמלך בגדוד, כי הם כולם בגדי מלכות, לא ילבשם כי אם מלך ולא הדיוט ע"ש בביאור. ולכאורה אין נכון לעשות כן, נהי דאין לבוא אל המלך בלבוש שק, אבל ג"כ אל תתהדר לפני מלך לבוא לפניו בלבושי מלכות, לולי דקיי"ל הני כהני שלוחי דרחמנא נינהו, והקב"ה שולח את הכהן להביא לפניו הראוי לו ית' ממנו ועבד מלך מלך כביכול. והיינו דקאמר ואתה הקרב את אהרן אחיך מתוך ב"י, שלא יהיה שלוחם של ישראל, אלא לקדשו לכהנו לי דייקא, והוא שלוחא דידי, ע"כ ועשית לו בגדי קדש לכבוד ולתפארת כמלך.

(חתם סופר, תצוה)

אין האיש מנוקה מעון אין המים בודקין את אשתו

אי' בריש סוטה אין מזווגין לאדם אשה אלא לפי מעשיו, וזה הטעם בזמן שהאיש מנוקה מעון, אז האשה תשא עונה, כי הקב"ה מזוג לו אשה לפי מעשיו, א"כ בודאי לא בעונו נתקלקל זיווג זה, כ"א מעשיה גרמו קלקול זה, וראוי שהאשה תשא את עונה כי על פיה היה כל חטאת וכל עון. אמנם בזמן שאין האיש מנוקה מעון, א"כ גם הקב"ה הקרה לידו זיווג בלתי נאות, ואז אין המים בודקין אותה, כי בו תלוי החטא והוא היה סיבת הקלקול, לפי שמעשיו גרמו לו שהקרה ה' לידו זיווג בלתי נאות זה וקלקלו, וק"ל.

(עוללות אפרים, ח"ג מאמר שע"ט)

אמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט

'והאמין בה' ויחשבה לו צדקה' פירוש על דרך אומרם ז"ל (קידושין כח): כי דין הצדקה כנדריים, שהנודר לגבוה כמוסר להדיוט, והוא שאמר והאמין בה' פירוש הפקיד אצלו הברכה, וא"ת והלא עדיין לא הגיע לידו להפקידה ביד נאמן, לזה אמר ויחשבה לו צדקה, פירוש החשיב אברהם מה שאמר ה' אליו שהוא צדקה, וכיון שכן דין מסירה יש לה והאמינה ביד ה'.

(אור החיים בראשית, טו ו)

עטיפת טלית על הראש קודם נישואין

כתב המהרי"ל, (מנהגים, נישואין אות י) יש מדינות שנוהגים שאין הנערים מתעטפים בציצית אף כשהם גדולים, אלא מזמן הנישואין, והביאו סמך לזה, שלאחר הפסוק 'גדילים תעשה לך', נאמר 'כי יקח איש אשה'. הרי שלבישת הציצית קשורה וכרוכה בנישואין. וכ"כ במגדול עוז להיעב"ץ (דף יח:).

בליקוטי מהרי"ח (ח"א סדר מצות ציצית) כתב, שהבאר היטב תמה על זה וכי מי שאינו נשוי פטור ממצות ציצית, וכתב שהמעין באליה רבה יראה שמי שאינו נשוי מקיים מצות ציצית בטלית קטן, וכונת מהרי"ל היא רק על טלית גדול.

במגן אברהם (או"ח סי' ח סק"ג) הביא ראייה לדברי המהרי"ל כמה שאמרו בסוגיין שרב הונא שאל את רב המנונא מאי טעמא לא פריסת סודרא א"ל דלא נסיבנא, וכתב רש"י (ד"ה דלא) כדרך הנישואין שהיו רגילין לכסות ראשן. ומשמע שבחור שלא נשא אשה לא היה מכסה ראשו בטלית אפילו אם הוא ת"ת.

יש שהעירו על ראייה זו שבסוגיין אין הנידון על ציצית, אלא על סודר דרבנן מלבוש של החכמים שהיו רגילים ללבושו, ואותו לא לבשו אלא הנישואים.

למעשה חלוקים המנהגים בזה, שבשו"ת מעשה אברהם (או"ח סי' ג) ובשו"ת פני יצחק (מערכת הברכות אות קל) כתבו, שאף קודם הנישואין צריך להתעטף בטלית גדול. ובליקוטי מהרי"ח (שם) כתב, שמנהג אשכנז שגם בחורים קודם הנישואין לובשים טלית גדול, ובשולחן העוזר (סי' סו ס"ט) הוסיף שכן מנהג ותיקין. וכן מנהג הספרדים ומנהג אונגארין בגליל העליון. וכן בשדי חמד (מערכת חתן וכלה סי' יא) כתב שמנהג הספרדים להתעטף בטלית על ראשם אפילו בעודם בחורים.

ובכף החיים (שם ס"ק יב) האריך לסתור דברי המגן אברהם, וכתב שמדברי הרמב"ם (ציצית פ"ג הי"א) מבואר שגנאי גדול הוא לתלמידי חכמים שיתפללו והם אינם עטופים. וכן מבואר בכל בו (סי' כב). עוד כתב שלפי מה שכתב האריז"ל (שער הכוונות דרושי תפילת השחר דרוש ג-ד) שעל ידי עטיפת ציצית והברכה, תעשה תיקון בעולמות העליונים, אם כן איך יכול אדם להיפטר בלא זה. וביפה ללב (ח"ה, או"ח סי' ח סק"ב) כתב לחלק בין יום חול שלבושים בתפילין, לבין שבת שהיות שלא לבושים בתפילין, יש להתעטף בטלית.

אמנם במשנה ברורה (שם סק"ד) פסק כדברי המגן אברהם שבחור לא יכסה ראשו בטלית אפילו אם הוא תלמיד חכם.

ובליקוטי מהרי"ח (שם) הביא סמך למנהג פולין שאין מכסים ראשם בטלית מי שאינו נשוי, ממה שמנהג ישראל שהכלה נותנת לחתן מתנה טלית גדול, והחתן נותן לכלה כיסוי ראש, ומוכרח מזה שזה דבר שבא על ידי הנישואין, וכמו שהנישואין מצריכים לכיסוי ראש שהרי הבתולות אינם הולכים במצנפת, כמו"כ על ידי הנישואין נצרך החתן לטלית שהולכים עם טלית רק מהנישואין.

אמבץ ארזי!

תלמוד בבלי המבואר

שֵׁפָה בְּרוּרָה

המהדורה הקצרה בתכלית הדיוק והשלימות

מבצע המנוי המשולב

כרך + חוברת
מהדורת פנינים

30 ₪ לחודש

כרך + חוברת
מהדורה גדולה

36 ₪ לחודש

להגדיל תורה ולהאדירה

מוקד הזמנות:

1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות

היטב לכתוב מאת לאור!

באורך נראה

אור

בראשית
א

'חומש אור החיים המבואר'

- פירוש רש"י השלם עם ביאור חדש מלוקט ממפרשי רש"י
- מהדורת 'אור החיים' מוגה בדקדוק רב ע"פ דפו"ר בתכלית הפאר
- ביאור 'מאורי אור' - ביאור על דברי האוה"ח הק'
- ילקוט 'מאורי החיים' - לקט נרחב של מקורות
- מאמרי חז"ל ומובאות מספה"ק על 'אור החיים'

להגדיל תורה ולהאדירה

מוקד הזמנות:

1800-22-55-66

להשיג בחנויות הספרים המובחרות